

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 52.

V Ljubljani, 27. grudnia 1907.

XLVII. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 3 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Posamezna številka 16 h. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Za oznanila je plačati od dvestopne petit-vrste po 20 h, če se oznanilo tiska enkrat; po 18 h, če se tiska dvakrat, in po 16 h, če se tiska trikrat; če se večkrat tiska, znaten popust. Oznanila sprejema „Učiteljska tiskarna“. Priloge poleg poštnine 6 K.

Končano je!

+ Leto 1907. gre h koncu. Vsak pameten gospodar uredi koncem leta račune, napravi bilanco, da ve, kako je gospodaril. Tudi mi moramo pogledati nazaj in napraviti pregled o svojem delovanju. Zavedamo se, da smo v polni meri izpolnili svojo časnikarsko dolžnost. Trudapolno je bilo to delo, a sladka je zavest, da smo zadostili svojim dolžnostim v polni meri. Borili smo se kot levi z ljutim našim nasprotnikom, ki nam je neprestano kradel čast, poštenje in dobro ime na katoliški verski podlagi. Napovedal nam je boj na življenje in smrt; sprejeli smo rokavico, ki nam jo je od peklenskega smrada pod noge vrgla blagoslovljena roka. Z lahkoto in veliko mirnostjo smo sprejeli boj; neustrašeno in z veliko pogumnostjo smo sukali meč uma, logike in morale tako, da stoji danes naš najljutejši sovražnik osramočen, nag in strt pred našimi nogami. Izbili smo mu iz rok orožje, potegnili mu z obraza svetohlinsko krinko ter ga pokazali v nagoti vsemu svetu. Na gorostasne naše dokaze, do skrajnosti izzvan — ne more dati niti enega stvarnega odgovora.

Naše trudapolno delo, naša vztrajnost in naš v obupnosti velik pogum so imeli tudi krasne uspehe. Naš sovražnik je moral v lastno svojo sramoto priznati, da tiči že več desetletij v močvirju. Priznanje je prvi korak k poboljšanju. Prihodnji čas daj, da bi se res poboljšal naš klerikalizem, ki tiči ves do grla v blatnem močvirju. Iskreno želimo, da bi bil enkrat konec bratomornemu boju. Še iskrenejša je pa naša želja, da bi učiteljstvo, ki posvečuje vse svoje dušne in telesne moči šoli, odgoji in narodni blaginji, v miru in brez ovir moglo izpolniti svoje svete stanovske dolžnosti.

Nismo mirovali in počivali niti en dan v preteklem letu; lahko rečemo, da smo ves čas posvečevali svojem listu. Od tovarišev, somišljenikov in prijateljev so nam dohajala pohvalna in bodrilna pisma. To je dvigalo naše moči, dostikrat oslabele od prenapornega dela, da smo vztrajali ter sveto in vestno služili svoji odgovorni nalogi.

Neustrašeno smo tudi v preteklem letu govorili za izboljšanje gmotnega stanja učiteljstva. Stali smo v tem boju zvesto ob strani vsemu ostalemu avstrijskemu učiteljstvu, in upanje nas navdaja, da se ta desetletni boj naposled konča s sijajno zmago. Kadar se zgodi to, se bomo lahko ponašali tudi mi, da smo mnogo pripomogli do ugodne rešitve tega perečega vprašanja.

Naša mirna vest je naše najlepše plačilo. Kar smo mogli in imeli, smo dali učiteljstvu. Svoj list smo pisali takorekoč s svojo srčno krvjo. Več ni bilo mogoče. Zato pa smemo od tistih, ki smo delali zanje, tudi zahtevati, da store oni kaj za nas: hočemo vsestranske gmotne in duševne podpore tudi v bodočem letu. Naš list naj se širi in razširi vsepovsod tudi v neučiteljskih, nam naklonjenih krogih! Da se to zgodi, naj poskrbet tovariši in tovarišice, ki so našega mišljenja.

K ugledu našega lista, ki ga dostikrat citirajo učiteljski in neučiteljski listi tudi neslovanskih narodov, je dosti pripomogel inseratni del. Ta del menimo vprihodnje še razširiti, zato naj učiteljstvo nabira inseratov, ker so ti tudi naša gmotna podpora. Kakor mi za druge, tako drugi za nas! S skupno podporo se dvigne naša skupna moč.

Naš trud je rodil tudi lep sad v širni javnosti. Nam naklonjeni časopisi so izjavili, da je razsodna javnost z učiteljstvom. — To leto je naš učiteljski parlament v Radovljici rodil krasne sadove. Širna slovanska javnost se je bavila z laskavo pohvalo o naši organizaciji, disciplini, delih in uspehih. Zasnovevali smo krasen načrt za skupno delo med ljudstvom. Dogovorili smo se natančno o nadaljnjem delovanju v bodočnosti. V slogi je moč, v delu pa zmaga! Neumorno smo delali doslej, tako in še trudapolnejše delo nas čaka v bodočnosti.

Končano je leto, a dela na polju prosvete, za blaginjo našega naroda nas čaka še v obilni meri. Kakor se nismo bali dela in truda v veliki bedi do sedaj, tako se ga ne strašimo v bodočnosti. Torej vsi na krov, končano je leto, a delo se komaj pričinja!

Ponemčevanje ljudskih šol v mariborskem okraju.*)

Še ne pridemo do sape, kar smo zvedeli o nečuvnem napadu krajnega šolskega sveta v Karčovini-Leitersberg, kjer obiskuje nad 300 slovenskih in 48 nemških otrok tamošnjo štirirazrednico, na tamošnje prebivalstvo s predrznim sklepom, uvesti nemški kot izključno učni jezik v vseh razredih, in že vre zopet na pohorski strani, sedaj v trgu Št. Lovrencu nad Mariborom. Na tamošnji štirirazrednici je nastavljena poleg vse-nemških učnih oseb (Mogge, Schatz in Tilke Dragatin) hči neke

*) Slovenski listi naj bi ponatisnili ta članek!

tamošnje tržanke, ki pa ima napako, da je iz pristno slovenske hiše Pernatove. In to je lovrenškim mogočnjakom dovolj. Akoravno je kvalifikacija učiteljstva šentlovrenškega dopisniku še do pred kratkim bila znana do pičice, nočem govoriti o nji, ker je to še dandanes tajna stvar, a na ves glas hočemo povedati s posebnim poudarkom, da je gospica Pernatova izborna učiteljica-odgojevalka, na kateri bi bilo šentlovrenčanom le čestitati, ako bi nje sploh vredni bili; pa denuncijanstvo slovenskonaprednega učiteljstva v Št. Lovrencu je bilo že od nekdaj na dnevnem redu (Poljanec, Schell) in kar se ne da doseči z denuncijanstvom, to mora iti z drugimi sredstvi. Kratko rečeno: slovensko učiteljico Pernatovo so lovrenški mogočnjaki, sami „Südmarkovci“, ne upoštevaje dejstva, da stoji imenovana neposredno pred izkušnjo usposobljenosti, postavili pred duri s tem, da so dali njeno mesto v stalno nameščenje razpisati s pripombo, da zaradi prostega stanovanja in proste kurjave, kar je združeno s to službo, vsak prosilec zamore pri krajnem šolskem svetu zvedeti za pogoje, pod katerimi dobi te beneficije, da mu ni treba kampirati pod kakim rdečim dežnikom zašad za šolskim poslopjem. In v čem obstoje ti pogoji? „In der deutschen Gesinnung“, se ti bo odgovorilo, dragi moj! Ali se ne pravi to, naš mladi naraščaj s takimi sredstvi naravnost demoralizirati? Vsa okolica šentlovrenškega trga je odlično slovenska, slovenski je po rodu tudi z malimi izjemami ves trg.

Značajni tovariši — tovarišice! Niti eden naj ne zastavi peresa za imenovano službo, ki se oddaja samo iz obeh deželnih jezikov izprašanim učnim osebam z „deutsche Gesinnung“. Pokažimo, da ne gre pometati z nami, kakor s kako komu ne ljubo postano rečjo, ugledu vsega stanu našega na kvar. Čas bi pač bil nastaviti metlo v Št. Lovrencu, pa drugod, pri glavi in tako zapored naprej; saj še neka zadeva Moggejeva do danes ni v jasnem, in sicer ona, ki jo je proti njemu izprožilo tamošnje orožništvo pred par leti. In mi naj gledamo brezskrbno, kako se nam na naše slovenske šole vsiljujejo gojenke nemškega deželnega učiteljskega v Mariboru? „Klin s klinom!“ naj bo tu tudi naše geslo, a ne samo na papirju, ampak tudi v dejanju!

Fran Slemenšek.

Neizprosna, kruta smrt je zopet posegla v učiteljsko družino; iztrgala nam je dne 11. t. m. milega tovariša, upokojenega nadučitelja **F r a n a S l e m e n š k a**. Blagi pokojnik je bil zaradi bolezni in drugih okolščin primoran stopiti v pokoj. Bil je v pravem pomenu besede učitelj — trpin. Za svojega službovanja, vključno s svojo požrtvovalnostjo za šolo, je moral rajni kupo grenkosti izprazniti do dna. Mož je bil občutljiv, in bridko ga je zadelo vsako pristransko postopanje napram njegovi osebi. Ravno v tem je iskati kal njegove bolezni in prerane smrti.

Služboval je v raznih krajih, nazadnje v Podčetrtku, kjer je tudi stopil v zasluženi pokoj. Kako je bil rajni pri ljubljen, je pričal njegov krasni pogreb. Udeležilo se ga je mnogo tovarišev in tovarišic od blizu in daleč. Pretresljivo je bilo petje tovarišev pred hišo žalosti in ob grobu ter ni bilo najti očesa, ki se ne bi bilo porosilo za blagim pokojnikom. Pogreba se je udeležila šolska mladina, istotako njegovi nekdanji učenci, zatopljeni v molitev za svojega učitelja-dobrotnika. Požarna bramba je nesla rajnega k zadnjemu počitku, udeležba ljudstva pa je bila vključno slabi poti res velika.

S svojo prijaznostjo in dobrotljivostjo si je prikupil srca vseh, in ostane nam vsem v neminljivem spominu.

Boj za šolo in Slovenci.

Uredništvo „D o m o v i n e“ nas opozarja na uvodnik v 145. številu imenovanega lista s prošnjo, naj ga ponatisnemo. S tem ustrezamo tej prošnji. Članek se glasi:

Letošnji katoliški shod se je vršil na Dunaju, potem ko se je bil Beck že podvrget Luegerjevi stranki. Udeležili so se ga ne samo Nemci, ampak tudi klerikalci vseh drugih narodnosti v Avstriji, ki so s to udeležbo jasno izrekli, da pojdejo pod Luegerjevo zastavo in njegovim vodstvom v boj, kakor bi rekel „Slov. Gospodar“, za naše „narodne in verske svetinje“. V tem boju za naše „narodne in verske svetinje“ bo določal taktično postopanje pa Nemeec Lueger, „najboljši mož“ v Avstriji. Kdo bi se čudil, da je vodjo kršč. socialcev prevzel občutek zmagovalstva, ko je videl pred seboj zbrane ne samo svojih zvestih nemških somišljenikov, ampak tudi svoje nenemške vazale, ki mu prise-gajo svojo brezpogojno vernost in pokornost v boju proti napredku in prosveti. Vsveti si svoje moči so voditelji kršč. soc. proglasili svoj program: Lueger vlada Dunaj, princ Lichtenstein dolineavstrijski dež. zbor. Weisskirchner je predsednik zbornice, Ebenhoch in Gessmann sta ministra; Piusverein organizuje moči za povzdigo klerikalnega časopisja, Bonifaciusverein širi klerikalne misli v najširše vrste prebivalstva in katoliški Schulverein se pripravlja v prisotnosti članov vladarske hiše in zastopnikov vlade ter naprednega naučnega ministra na to, da razvname agitacijo za uvedbo verske šole v Avstriji. Dr. Schwarz (predsednik kat. Schulvereina) zahteva odstranitev ali premenitev drž. šol. zakona, dr. Mayer zahteva uvedbo Marijinih bratovščin za srednje šole in dr. Lueger poudarja potrebo pridobitve vseučilišč v Avstriji in upa, da se njegovi stranki to tudi posreči ter da jih bo mogla zopet vrniti cerkvi, ki je te visoke šole baje osnovala.

Plod tega napornega dela klerikalcev je bil do sedaj jako uspešen. Posrečilo se jim je z znano šolsko novelo od 1883. l. ljudsko šolo podrediti cerkvi in od te dobe napredujejo dosledno korak za korakom proti svojemu smotru, ki se imenuje konfesionalna šola. Lichtensteinov in Ebenhochov predlog o poklerikaljenju šol sicer nista bila uzakonjena, a česar niso klerikalci

Njegovi žalujoči rodovini izrekamo naše najgloblje sožalje ob tej nenadomestljivi izgubi s tolažbo, da je tudi nam hudo!

Anton Foerster.

Znameniti, da, najznamenitejši slovenski glasbenik, gospod **Anton Foerster**, je praznoval dne 20. t. m. svojo sedemdesetletnico.

Rojen je bil jubilaent 20. decembra 1837. v Osenicah na Češkem kot sin **ljudskega učitelja**, ki mu je dajal prve nauke o glasbi. Glasbi se je posvetil šele, ko je l. 1864. dovršil pravniške študije na praškem vseučilišču. Glasbi se je posvetil po vplivu češkega mojstra Smetane, na čigar glasbenem zavodu je poučeval že kakor visokošolec v igri na klavir. Prvo samostojno službo je nastopil meseca januarja 1865. v Senju na Hrvaškem kakor organist in pevovodja tamošnje stolnice. Meseca julija 1867. se je preselil v Ljubljano kakor zborovodja Čitalnice in kapelnik dramatičnega društva. Leta 1868. je bil imenovan za glasbenega vodjo v stolnici in od leta 1872. dalje je poučeval tudi v petju na gimnaziji in realki. Leta 1876. je po njegovem prizadevanju Cecilijino društvo otvorilo orglarsko šolo, kateri je Foerster še danes glasbeni vodja in prvi učitelj. Foerster je deloval toliko v cerkveni kolikor posvetni glasbi.